

УДК: 343.17

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2019-68-3-131-138>

Шульга Андрій Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент
(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Пир)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6600-2904>

НАРОДОВЛАДДЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУДУ ПРИСЯЖНИХ

Статтю присвячено ролі присяжних у кримінальному провадженні України в суді першої інстанції, які є суб'єктами втілення у кримінальний процес ідеї народовладдя, гарантми винесення судами справедливих та правосудних вироків обвинуваченим у скоєнні злочинів, за які передбачено довічне позбавлення волі. Розглянуто процесуальний та правовий статуси присяжних у кримінальному провадженні України, визначено основні недоліки цього інституту; запропоновано шляхи вдосконалення процесуального статусу присяжних для реалізації ними ідеї народовладдя у кримінальному судочинстві України.

Ключові слова: *справедливість; народовладдя; кримінальне провадження; кримінальне судочинство; суд присяжних; присяжні; суд.*

Постановка проблеми. У попередній статті ми розглянули тему народовладдя у кримінальному провадженні [1, с. 125–130]. У цій роботі ми й далі будемо розвивати тему ідеї народовладдя та справедливості у кримінальному провадженні України. Вирішення цієї задачі відбуватиметься шляхом аналізу процесуальної та правової сутності суду присяжних як механізму впровадження народовладдя у кримінальне судочинство в суді першої інстанції.

Слід зазначити, що Кримінальне процесуальне законодавство України завдяки Конституції (ст. 124) не позбавлено ідеї народовладдя, що підтверджується передусім наявністю в судовому провадженні представників від народу, тобто присяжних.

Тема участі присяжних у кримінальному провадженні під час судового розгляду наразі є досить актуальною і водночас зумовлює появу численних запитань з боку практиків і науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема участі у кримінальному провадженні присяжних та їхньої ролі в реалізації завдань кримінального провадження переймалися такі правники, як С. О. Іваницький, С. В. Кулик, В. В. Колюх, О. А. Кучинська, А. О. Логвиненко, М. Л. Лобойко, В. Т. Нор, В. М. Тертишник, В. І. Теремецький, Л. Р. Шувальська, В. І. Шишкіна, О. Г. Яновська та багато інших вчених і практиків. Проте роботи визнаних науковців були здебільшого присвячені місцю присяжних у системі кримінального провадження, їхньому правовому й процесуальному статусу, що зробило їхній внесок у науку кримінального процесу із цього приводу достатньо вагомим. Але, на жаль, питання реалізації ідеї народовладдя за участю присяжних у кримінальному провадженні розглядалися частково, переважно в комплексі питань, пов'язаних із процесуальним статусом присяжних.

Формування цілей. Метою статті є з'ясування ролі суду присяжних у реалізації ідеї народовладдя у кримінальному провадженні України та визначення шляхів удосконалення в окресленому напрямку.

Об'єктом цієї статті є філософські категорії «справедливість» і «народовладдя», норми Кримінального процесуального законодавства, Закон України «Про судоустрій і статус суддів», які регламентують діяльність суду присяжних у кримінальному судочинстві України, інші закони України.

Виклад основного матеріалу. Серед основних причин, що спонукали законодавців запровадити суд присяжних у систему кримінальної юстиції України, слід виокремити необхідність подолання кризи правосуддя, відокремлення судової влади від адміністративної системи, а також підвищення рівня довіри населення до суду. Як зазначає Л. Р. Шувальська, суд присяжних — це один з інститутів судової системи та всієї системи органів державної влади, що втілює принцип безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя [2, с. 168]. Конституція України в ч. 4 ст. 124 декларує, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних. У своїй роботі С. В. Кулик, посилаючись на ст. 127 Конституції України, називає цей феномен елементом народовладдя у кримінальному провадженні. Науковцем акцентується увага на тому, що ст. 127 Конституції України доволі чітко визначає принцип прямого народовладдя, яке повною мірою співвідноситься зі ст. 5 Основного закону, де встановлено, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, котрий здійснює владу безпосередньо й через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Тим самим, вважає правник, народ може безпосередньо здійснювати судову владу, але через відповідні державні органи — суди. Проте підкреслюється, що створення будь-яких позадержавних, хоча б і «народних» судів, не наділяє їх легітимною державною владою [3, с. 109]. Звідси випливає, що народовладдя у кримінальному судочинстві України може бути здійснено тільки в суді і тільки через інститут присяжних засідателів. Якщо звернутися до японської правової системи стосовно народовладдя у кримінальному провадженні, яку ми розглядали минулого разу [1, с. 127], то казати про імплементацію елементів народовладдя Японії у систему кримінального провадження України навряд чи стане доцільним, адже сутність вітчизняної правової системи не відрізняється якимись певними елементами синкретизму релігійних систем синтоїзму чи буддизму, конфуціанської етики та усталених звичаїв і традицій східної філософії, які надихають правову систему Японії реалізовувати народовладдя через кримінальний суд. В Україні 2014 року під час подій на Майдані зароджувалася публічна демократія, коли неодноразово на народному Віче порушувалися питання впливу не тільки на політичні, але й на правові процеси в країні [4], проте ці питання носили більше політичну (революційну) складову, ніж соціально-правову. Тож будь-яких важелів стосовно реалізації народовладдя у кримінальному провадженні України, окрім суду присяжних, на сьогодні не існує, та й бути не може, адже, відповідно до загальних засад кримінального провадження, у кримінальному процесі панує верховенство права та законність (ст. 7 КПК України), про що задекларовано у ст. 124 Конституції України (правосуддя в Україні здійснюють виключно суди). Отже, постає необхідність у визначенні місця суду присяжних у системі кримінального судочинства, правового статусу самих присяжних та правових важелів законного впливу судом присяжних на прийняття процесуальних рішень судом з урахуванням не тільки букви закону, але й волі народу.

Згідно із ч. 2 ст. 383 КПК України, суд присяжних утворюється тільки при місцевому загальному суді першої інстанції. У ч. 3 цієї ж норми зазначається, що всі питання, пов'язані із судовим розглядом, крім питання, передбаченого ч. 3 ст. 331 КПК України (обрання, скасування або заміна запобіжного заходу), судді й присяжні вирішують спільно. Відповідно до ч. 3 ст. 31 КПК України, кримінальне провадження в суді першої інстанції за участю присяжних здійснюється лише щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, і тільки за клопотанням обвинуваченого. Суддівство в такому випадку здійснюють два судді та три присяжні. Кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один із них заявив клопотання про такий розгляд. Але, як указано в науковій літературі, місце суду присяжних у кримінальному провадженні України чітко визначається за-

коном, а цей інститут має низку суттєвих недоліків. Наприклад, А. О. Логвиненко констатує, що інститут суду присяжних у кримінальному судочинстві України в сучасному форматі не має чіткого регламентування та поки що є формальним, а його нормативне закріплення лише створює ілюзію розвинутого механізму функціонування [5, с. 179]. Про недосконалість українського суду присяжних як суб'єкта кримінального судочинства зазначається і в роботі В. М. Тертишника та Н. С. Солнишкіної, які не згодні з тим, що у складі суду присяжних можуть брати участь і юридично неосвічені люди [6, с. 223]. Також про безпорадність українського інституту присяжних як суб'єкта кримінального провадження пише й В. І. Теремецький. Учений зауважує, що, згідно із чинним КПК України, судочинство повертається не до ідеї суду присяжних у його класичній формі, а до ідеї народних засідателів, адже нарадою суду присяжних керує голова [7, с. 729]. Мають певні зауваження з питання місця суду присяжних у системі кримінального судочинства й практичні фахівці (правозахисники, адвокати, судді). Так, М. Мирний, журналіст ГО «Центр інформації про права людини», для газети «День» провів опитування правозахисників стосовно ролі суду присяжних у кримінальному провадженні України. Результати цього опитування дали можливість дійти висновку, що в Україні суд присяжних не виконує функцію народовладдя у кримінальному провадженні. Журналіст констатує, що опитані ним фахівці в галузі права (правозахисники, адвокати, прокурори, судді тощо) заявляють, що якби суд присяжних був самостійним у прийнятті рішень та дійсно реалізовував би ідею народовладдя у кримінальному судочинстві, то він суттєво посилив би судову реформу в Україні та був би ще однією гарантією справедливого суду. Однак, на переконання М. Мирного, замість цього інституту в Україні діє неефективний у сучасних реаліях суд шеффенів. За словами журналіста, його респондент, колишній суддя Конституційного суду України Віктор Шишкін, українською висловився про інститут суду присяжних в Україні і наголосив, що не можна домогтися справедливого рішення за участю цього інституту, якщо присяжні разом із суддею йдуть в дорадчу кімнату, разом із ним вирішують справу й разом підписують вирок. У цьому випадку В. Шишкін називає присяжних народними засідателями. Посилаючись на В. Шишкіна, М. Мирний зазначив, що суд присяжних повинен самостійно виносити свій вирок, без участі професійних суддів і голови, інакше це вже не суд присяжних. Також М. Мирним наголошено на тому, що, згідно зі статистикою, суд присяжних у кримінальному провадженні України застосовується дуже рідко, бо він не набув популярності як ефективний механізм народовладдя в суді [8]. Тому можна зробити висновок, що інститут присяжних у кримінальному провадженні України, на жаль, є формальним, зрозуміло, і функцію народовладдя він також виконує формально.

Далі звернемося до визначення правового статусу присяжних засідателів. Ст. 63 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» (далі — Закон) декларує, що присяжним є особа, яка у випадках, визначених процесуальним законом, та за її згодою вирішує справи у складі суду разом із суддею або залучається до здійснення правосуддя.

Присяжні виконують обов'язки, визначені п.п. 1, 2, 4–6 ч. 7 ст. 56 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», а саме, згідно до вказаної норми, присяжний засідатель зобов'язаний:

1) справедливо, безсторонньо та своєчасно розглядати й вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства;

2) дотримуватися правил суддівської етики, зокрема виявляти та підтримувати високі стандарти поведінки в будь-якій діяльності з метою укріплення суспільної довіри до суду, забезпечення впевненості суспільства в чесності та непідкупності суддів;

3) виявляти повагу до учасників процесу;

4) не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, навіть таємницю нарадчої кімнати та закритого судового засідання;

5) виконувати вимоги та дотримуватись обмежень, установлених законодавством у сфері запобігання корупції.

Також вищезазначений закон передбачає: «Список присяжних» (ст. 64); «Вимоги до присяжного» (ст. 65); «Підстави і порядок увільнення від виконання обов'язків присяжного» (ст. 66); «Залучення присяжних до виконання обов'язків у суді» (ст. 67); «Гарантії прав присяжних» (ст. 68) [9]. Якщо ст.ст. 64–67 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» містять загальні положення стосовно саме професійної сутності присяжного засідателя, то ст. 68 указанного закону розкриває гарантії його особистих прав як співробітника судової системи України. Але, судячи із зазначених вище в Законі норм, вони не розкривають якийсь суттєвий механізм із реалізації присяжними функцій народовладдя у кримінальному провадженні, бо вони стосуються суто особи присяжного. Чинний Кримінальний процесуальний закон України у ст. 386 пояснює права та обов'язки присяжного вже як суб'єкта кримінального провадження. Відповідно до зазначеної норми, присяжний має право:

- брати участь у дослідженні всіх відомостей та доказів у судовому засіданні;
- робити нотатки під час судового засідання;
- з дозволу голови ставити запитання обвинуваченому, потерпілому, свідкам, експертам, іншим особам, які допитуються;
- просити голову роз'яснити норми закону, що підлягають застосуванню під час вирішення питань, юридичні терміни і поняття, зміст оголошених у судовому засіданні документів, ознаки злочину, у скоєнні якого обвинувачується особа.

Більше інших процесуальних прав присяжного Кримінальним процесуальним законом не передбачено.

Згідно з тією ж статтею, до обов'язків присяжного належать:

- правдиво відповідати на запитання голови й учасників судового провадження щодо можливих перешкод, передбачених чинним КПК або законом, для його участі в судовому розгляді, його стосунків з особами, які беруть участь у кримінальному провадженні, що підлягає розгляду, та поінформованості про його обставини, а також на вимогу голови подати необхідну інформацію про себе;
- додержуватися порядку в судовому засіданні й виконувати розпорядження голови;
- не виходити із залу судового засідання під час судового розгляду;
- не спілкуватися без дозволу голови з особами, що не входять до складу суду, стосовно суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього;
- не збирати відомості, що стосуються кримінального провадження, поза судовим засіданням;
- не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і стали відомі присяжному у зв'язку з виконанням його обов'язків.

Аналіз наведених вище норм стосовно прав та обов'язків присяжних указує на те, що його процесуальні права не дають йому будь-яких повноважень здійснювати функцію народовладдя в суді, окрім реалізації прав, що перелічені вище, а ось перелік його обов'язків взагалі позбавляє присяжного права реалізовувати ідею народовладдя в конкретному кримінальному провадженні. Так, п.п. 4–5 ч. 2 ст. 386 КПК взагалі заборонено присяжному спілкуватися без дозволу голови з особами, що не входять до складу суду, стосовно суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, та збирати відомості, які стосуються кримінального провадження, поза судовим засіданням. Саме ці норми КПК України, на нашу думку, суттєво позбавляють інститут присяжних реалізовувати функцію народовладдя під час кримінального судочинства в конкретному кримінальному провадженні. І ось чому. Інститут народовладдя чітко визначений у ч. 1 ст. 5 Конституції України, яка декларує, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо й через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Згідно із ст. 6 Конституції України, державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. У цьому випадку нас цікавить саме судова влада. Так ось, судова влада також, відповідно до Основного закону України, є суб'єктом народов-

ладдя, а присяжні, згідно із ч. 4 ст. 124 Конституції України, є представниками народу в суді, адже, як зазначено в цій нормі, народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних. Тож виникає питання після аналізу наведених вище норм чинного КПК (ст. 386) та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (ст.ст. 63–68), як народ бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних? Коли навіть будь-яке спілкування присяжного по суті кримінального провадження з особами, що не входять до складу суду, законом заборонено, зокрема без дозволу голови. Виходить, присяжні вимушені отримувати тільки ту інформацію, яку їм надасть голова, і не більше того. Навіть коли мають право ставити питання та брати участь у дослідженні доказів у суді, вони не реалізують принцип народовладдя, передбачений Конституцією України, а є лише звичайними учасниками кримінального судочинства, процесуальний статус яких звужений межами доказування у кримінальному провадженні. На нашу ж думку, народовладдя в суді повинно бути іншим, присяжні в такому випадку не повинні бути суб'єктами доказування, вони повинні вирішувати питання морального боку судового провадження, а саме: чи справедливо діє суд? чи справедливі рішення приймаються судом? Адже законність та справедливість не завжди тотожні/подібні, а справедливість інколи для суспільства має більшу вагу, ніж законність, але ж, звісно, у рамках права. Щоб розуміти, про що йдеться, слід навести приклад, коли в Україні досить часто виникають конфліктні ситуації в судах із приводу незадоволення громадськості рішеннями судів у межах кримінального провадження. Це випадки винесення судами чи то занадто м'якого, чи то занадто жорсткого вироку, коли люди вважали такі рішення судів несправедливими, як у справі про вбивство журналіста Василя Сергієнка в Черкаській області, зокрема. Тоді люди вимагали для підозрюваних у вчиненні цього злочину запобіжного заходу — взяти під варту, а Соснівський районний суд обрав підозрюваним запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою [10]. Або випадок у Львові, коли натовп вимагав від місцевого суду, навпаки, звільнити підозрюваного з-під варту за вчинення незначущого кримінального правопорушення [11]. Проблема справедливості судових рішень, особливо у кримінальних провадженнях в Україні, стоїть дуже гостро, майже поряд із корупційними. Для прикладу, за даними ГО «Українське юридичне товариство» (поміж його членів: державний радник юстиції 2-го класу, екзаступник Генерального прокурора України Олексій Баганець; народний депутат України, Герой України Степан Хмара; народний депутат України, Герой України Юрій Шухевич; кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Інституту держави і права Микола Сірий та багато інших відомих правників і діячів України), в Україні приймається судами дуже багато неправосудних рішень у кримінальних провадженнях, що призводить до проявів незадоволення людей із цього приводу як в Україні, так і за її межами. Правники вважають цю ситуацію вкрай небезпечною [12]. Ми переконані, у багатьох випадках за неправосудними рішеннями стоять саме проблеми моральності, що й впливає спочатку на характер правосудності рішень, а вже потім і на формування думки суспільства щодо справедливості винесеного судом вироку. Вважаємо, що для унеможливлення винесення судом неправосудних рішень у кримінальному провадженні й повинен діяти суд присяжних як інститут народовладдя, який зажадає від суду справедливого та правосудного рішення. Яскравим прикладом участі народу у кримінальному судочинстві в особі суду присяжних є ситуація, коли суд, приймаючи рішення стосовно вироку за вчинене умисне вбивство за обтяжливих обставин (ч. 2 ст. 115 КК України), може застосувати до обвинуваченого міру покарання від десяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавлення волі. У цьому випадку суд має справу з відносно визначеною санкцією, коли він на свій розсуд може застосувати десять чи п'ятнадцять років позбавлення волі або взагалі довічне ув'язнення. При цьому критеріями призначення конкретного строку позбавлення волі суди визначають повторність скоєння злочину, обставини, які обтяжують чи пом'якшують відповідальність, характеристику обвинуваченого, його ставлення до вчиненого ним кримінального правопорушення тощо. Якщо розглянути ці критерії, то майже половина з них, очевидно, носить скоріше моральний, ніж правовий характер. Тобто суд діє на свій розсуд, на підставі внутрішнього переконання, але при цьому керується законом та доказами, які містяться в матеріалах кримінального провадження. Така ситуація, що залежить лише від внутрішнього

переконання суддів, часто призводить до непорозуміння між судом та громадськістю [10,11,12]. Інколи люди вважають, що обвинувачений є досить негативною особою, небезпечною для суспільства, а суд застосував до неї нижчу межу покарання, або навпаки, суспільство вважало особу обвинуваченого досить позитивною людиною, але суд чомусь (як вважає громадськість) застосував до нього міру з максимальним покаранням. Тому виникають конфлікти та недовіра до суду.

Вважаємо, що суд присяжних у кримінальних провадженнях, які можуть мати великий суспільний резонанс, повинен мати більше повноважень задля реалізації ідеї народовладдя в суді, ніж на сьогодні це декларується в чинному законодавстві, тобто суду присяжних потрібно надати можливість вийти за межі тих заборон, які зазначені в ч. 2 ст. 386 КПК України, а його процесуальні права повинні бути суттєво розширені стосовно реалізації ідеї народовладдя в судовому провадженні, яку декларує Конституція України.

Звертаючись до зарубіжного досвіду діяльності суду присяжних, слід указати на те, що навіть у континентальній (європейській) системі права суд присяжних у кримінальному провадженні має більше процесуальних прав, ніж аналогічний інститут в Україні. У дослідженні В. В. Колюха, який провів ґрунтовну роботу з порівняння правових систем інститутів присяжних Європи та Америки, зазначається, що у Франції, наприклад, підлягають розгляду судом присяжних справи про злочини, покарання, за які передбачено у вигляді позбавлення волі більш ніж на п'ять років. Важливою умовою здійснення судом присяжних правосуддя є дотримання принципу прийняття рішення відповідно до внутрішнього переконання, яке зводиться до того, що присяжні самостійно повинні виробити власну позицію стосовно конкретного кримінального провадження та обвинуваченої (підсудної) особи, керуючись власною правосвідомістю. Під час розгляду справ у Німеччині шеффени (присяжні) мають ті ж самі права, що професійні судді, оскільки нарівні з ними досліджують представлені сторонами докази, ставлять запитання учасникам кримінального провадження тощо. А в англо-американській моделі суду присяжних (США, Велика Британія, Канада, Бельгія, Швейцарія, Мальта тощо) характерним є те, що колегія присяжних виносить вердикт (*de lege ferenda*) про винуватість (невинуватість) особи у вчиненні злочину взагалі без участі професійних суддів [13, с. 70, 72]. Це означає, що інститут суду присяжних, як в англо-американській (класичній), так і в континентальній (європейській) моделях відрізняється більш впливовою самостійністю і, поза сумнівом, ефективністю реалізації ідеї народовладдя у кримінальному провадженні.

В Україні модернізувати в бік ефективності цей інститут можна завдяки, по-перше, зміні процесуального статусу суду присяжних у частині розширення процесуальних прав його учасників; по-друге, у разі виникнення конфліктних ситуацій між судом та громадськістю на ґрунті недовіри до суду стосовно винесення ним вироку в резонансному кримінальному провадженні, надати право суду присяжних здійснювати опитування громадськості стосовно визначення міри покарання обвинуваченому в конкретному кримінальному провадженні, але в межах відносно визначених санкцій за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених особливою частиною КК України.

Висновки. Отже, підсумовуючи, пропонуємо змінити зміст ст. 386 КПК України «Права і обов'язки присяжного», доповнивши її ч. 1 п. 5 такого змісту: «Звертатися з вимогою до органів місцевого самоврядування за місцем судового розгляду чи вчинення обвинуваченим кримінального правопорушення щодо опитування мешканців на предмет визначення міри покарання обвинуваченому в межах відносно визначеної санкції за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого Особливою частиною КК України». Відповідно, вилучити із ч. 2 ст. 386 КПК України пункти 4, 5.

Окрім змін до чинного Кримінального процесуального законодавства, необхідно внести корективи й до Закону України «Про місцеве самоврядування», а саме п. 40 ст. 26 «Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад»: доповнити після слів «керівників органів Національної поліції» словами «присяжних із кримінального провадження». Ч. 1 п. «а» ст. 38 цього ж Закону «Повноваження щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав,

свобод і законних інтересів громадян» доповнити підпунктом 11 такого змісту: «На вимогу суду присяжних із кримінального провадження здійснити опитування населення стосовно міри покарання обвинуваченому в межах відносно визначеної санкції за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого Особливою частиною КК України».

Вважаємо, що статус інституту присяжних у системі кримінального судочинства України потребує кардинальних змін, які повинні сприяти розширенню можливостей реалізації ним конституційної ідеї народовладдя і, зрозуміло, підвищенню справедливості суду загалом.

Список використаних джерел

1. Шульга А. О. Відносно народовладдя та справедливості в кримінальному провадженні України. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 2. С.125–130.
2. Шувальська Л. Р. Суд присяжних як форма народовладдя у демократичній державі. *Право*. 2015. № 3. С. 167–172.
3. Кулик С. В. Конституціоналізація безпосередньої участі народу України при здійсненні правосуддя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 35. Ч. 2. Т. 1. С.108–112. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib> (дата звернення: 13.09.2015).
4. Віче. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D1%87%D0%B5> (дата звернення: 17.11.2015).
5. Логвиненко А. О. Суд присяжних в Україні: проблеми теорії та практики. *Юридичний вісник*. 2018. № 1. С. 177–181.
6. Тertiшник В. М., Солнишкіна Н. С. Суд присяжних: суть ідеї та її мімікрія при формуванні кримінального судочинства України. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 221–224.
7. Теремецький В. І. Особливості впровадження суду присяжних за новим кримінальним процесуальним кодексом України. *Форум права*. 2012. № 3. С. 728–735.
8. Мирний М. Що краще захистить українців від сфальсифікованих справ? *День*. 18.07.2018 р. URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/sud-prysyazhnyh-vs-narodni-zasidateli> (дата звернення: 18.07.2018).
9. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 2 червня 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 05.08.2018).
10. Вбивство Василя Сергієнка: біля суду пройшла акція протесту. *Подробности*. 19.11.2018. URL: <https://podrobnosti.ua/2270083-vbivstvo-zhurnalsta-vasilja-sergenka-blja-sudu-projshla-aktsja-protestu.html> (дата звернення: 19.11.2018).
11. У Львові назріває «народний суд», натовп вдирається до приміщень, вулиці у диму : фото. *ZNAJ.UA*. 30.08.2018. URL: <https://znaj.ua/events/u-lvovi-nazrivaye-narodnyj-sud-natovp-vdyrjetsya-doprymishen-vulyci-u-dymu-foto> (дата звернення: 30.08.2018).
12. Неправосудні вироки та рішення. Чим загрожують суспільству правові проблеми? *Ukrinform*. 27.02.2018. Українське юридичне товариство. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-preshall/2410859-sucasna-sistema-reabilitacii-v-ukraini-prezentacia-novogo-zakonoproektu.html> (дата звернення: 27.02.2018).
13. Коллох В. В. Інститут суду присяжних в Україні в контексті зарубіжного досвіду. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2017. Вип. 131. С. 68–78.

References

1. Shulha, A. O. (2019). Vidnosno narodovladdia ta spravedlyvosti v kryminalnomu provadzhenni Ukrainy [Concerning democracy and justice in criminal proceedings in Ukraine]. *Pravovyi chasopys Donbasu*. № 2. S.125–130 [in Ukrainian].
2. Shuval'ska, L. R. (2015). Sud prysiazhnykh yak forma narodovladdia u demokratychnii derzhavi [Jury as a form of democracy in a democratic state]. *Pravo*. № 3. S. 167–172 [in Ukrainian].
3. Kulyk, S. V. (2015). Konstytutsionalizatsiia bezposerednoi uchasti narodu Ukrainy pry zdiisnenni pravosuddia [Constitutionalization of the direct participation of the people of Ukraine in the administration of justice]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vyp. 35. Ch. 2. T. 1. S.108–112. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib> (data zvernennia: 13.09.2015) [in Ukrainian].
4. Viche. Material z Vikipedii — vilnoi entsyklopedii. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D1%87%D0%B5> (data zvernennia: 17.11.2015) [in Ukrainian].
5. Lohvynenko, A. O. (2018). Sud prysiazhnykh v Ukraini: problemy teorii ta praktyky [Jury trial in Ukraine: problems of theory and practice]. *Yurydychnyi visnyk*. № 1. S. 177–181 [in Ukrainian].
6. Tertyshnyk, V. M., Solnyshkina, N. S. (2012). Sud prysiazhnykh: sut idei ta yii mimikriia pry formuvanni kryminalnoho sudochynstva Ukrainy [The jury: the essence of the idea and its mimicry in the formation of criminal proceedings in Ukraine]. *Pravo i suspilstvo*. № 3. S. 221–224 [in Ukrainian].

7. Teremetskyi, V. I. (2012). Osoblyvosti vprovadzhenia sudu prysiaznykh za novym kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy [Peculiarities of jury trial implementation under the new Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Forum prava*. № 3. S. 728–735 [in Ukrainian].
8. Myrnyi, M. (2018). Shcho krashche zakhystyt ukraintsiv vid sfalsyfikovanykh sprav [What better way to protect Ukrainians from fraudulent cases]? *Den*. 18.07.2018 r. URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/sud-prysyaznyh-vs-narodni-zasidateli> (data zvernennia: 18.07.2018) [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrainy «Pro sudoustrii ta status suddiv» vid 2 chervnia 2016 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (data zvernennia: 05.08.2018) [in Ukrainian].
10. Vbyvstvo Vasyliia Serhiiienka: bilia sudu proishla aktsiia protestu. Podrobnosti. 19.11.2018. URL: <https://podrobnosti.ua/2270083-vbyvstvo-zhurnalsta-vasylja-sergnka-blja-sudu-proishla-aktsja-protestu.html> (data zvernennia: 19.11.2018) [in Ukrainian].
11. U Lvovi nazrivaie «narodnyi sud», natovp vdyraietsia do prymishchen, vulytsi u dymu : foto. ZNAJ.UA. 30.08.2018. URL: <https://znaj.ua/events/u-lvovi-nazrivaye-narodnyj-sud-natovp-vdyrayetsya-do-prymishen-vulyci-u-dymu-foto> (data zvernennia: 30.08.2018) [in Ukrainian].
12. Nepravosudni vyroky ta rishennia. Chym zahrozhuut suspilstvu pravovi problemy? Ukrinform. 27.02.2018. Ukrainske yurydyчне tovarystvo. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2410859-sucasna-sistema-reabilitacii-v-ukraini-prezentacia-novogo-zakonoprojektu.html> (data zvernennia: 27.02.2018) [in Ukrainian].
13. Koliukh, V. V. (2017). Instytut sudu prysiaznykh v Ukraini v konteksti zarubizhnoho dosvidu [Institute of Jury in Ukraine in the Context of Foreign Experience]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*. Vyp. 131. S. 68–78 [in Ukrainian].

Шульга Андрей Александрович,
кандидат юридических наук, доцент
(Донецкий юридический институт МВД Украины, г. Кривой Рог)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6600-2904>

НАРОДОВЛАСТІЕ В УГОЛОВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУДА ПРИСЯЖНЫХ

Статья посвящена роли присяжных как участников уголовного производства Украины в суде первой инстанции, являющихся субъектами внедрения в уголовный процесс идеи народовластия, гарантами вынесения судами справедливых и правосудных приговоров обвиняемым в преступлениях, за совершение которых предусмотрено пожизненное лишение свободы. Рассматриваются процессуальный и правовой статусы присяжных в уголовном производстве Украины, определены основные недостатки этого института и предлагаются пути совершенствования процессуального статуса присяжных для реализации ими идеи народовластия в уголовном судопроизводстве Украины.

Ключевые слова: справедливость; народовластие; уголовное производство; уголовное судопроизводство; суд присяжных; присяжные; суд.

Shulha Andrii Oleksandrovych,
PhD in Law, Associate Professor
(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6600-2904>

THE AUTHORITY OF THE PEOPLE IN THE CRIMINAL JUDICIAL PROCEEDINGS OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF JURISDICTION COURT ACTIVITIES

The article is devoted to the role of jurors in the criminal proceedings of Ukraine in the court of first instance, which are subjects of introduction of the idea of democracy in the criminal process, guarantors of rendering of fair and judicial sentences of the accused of committing the crimes of life imprisonment by courts. The article shows the procedural and legal status of the jury in the criminal proceedings of Ukraine, identifies the main shortcomings of this institute and suggests the ways to improve the procedural status of the jury in order to implement the idea of democracy in the criminal justice system of Ukraine. The author of the article solves this problem by analyzing the procedural and legal nature of the jury, as a mechanism for introducing democracy into criminal proceedings in a court of first instance. To this end, the author makes proposals to amend the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Judiciary and the Status of Judges" into other laws of Ukraine. The author considers his proposed radical changes to the juridical and procedural status of jurors in the criminal justice system of Ukraine should contribute to significant expansion of positive possibilities for the jury to implement the constitutional idea of democracy, and thus to increase the fairness of the court as a whole.

Key words: justice; democracy; criminal proceedings; criminal proceedings; jury trial; jury; court.

Надійшла до редколегії 05.09.2019